

روش تدریس روخوانی قرآن کریم

نور

مؤلفان:

محمد خواجی - احمد حاجی شریف

۱۳۹۲

سرشناسه: خواجهی، محمد، ۱۳۳۱

عنوان و نام پدیدآورنده: روش تدریس روخوانی قرآن کریم (نور) / احمد حاجی شریف، محمد خواجهی

مشخصات نشر: تهران، سازمان دارالقرآن الکریم، نشر تلاوت، ۱۳۹۲

مشخصات ظاهری: ۱۲۸ صفحه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۶۲-۳۷-۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: قرآن - قرائت - راهنمای آموزشی - روش تدریس

شناسه افزوده: حاجی شریف احمد ۱۳۳۲ - خواجهی محمد ۱۳۳۱

شناسه افزوده: انتشارات تلاوت وابسته به سازمان دارالقرآن الکریم

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۱/۲۲/خ/۵/۵۷۶۲B

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵۱-۷

شماره کتابشناسی ملی: ۲۹۰۶۲۵۶



عنوان: روش تدریس روخوانی قرآن کریم

نور

مؤلفان: محمد خواجهی - احمد حاجی شریف

ناشر: انتشارات تلاوت وابسته به سازمان دارالقرآن الکریم

طراحی حروف و صفحه آرایی: محمد حاجی شریف

نوبت چاپ و تاریخ: اول - بهار ۱۳۹۲

شمارگان: ۳۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۶۲-۳۷-۸

قیمت: ۲۵۰۰۰ ریال

نشانی: تهران - میدان امام حسین (ع) - خیابان خواجه نصیرالدین طوسی جنب سازمان دارالقرآن الکریم

فروشگاه بصائر

تلفن: ۷۷۶۲۶۵۳۱-۷۷۶۲۶۵۰۵

فهرست

۶	 مقدمه
۷	 اصول حاکم بر کتاب آموزش روخوانی و روان‌خوانی قرآن کریم (نور)
۱۱	 طرح درس روزانه (یک جلسه آموزشی)
۱۳	 درس اول: الفبای عربی و فتحه (ک)
۲۱	 درس دوم: کسره (ی)
۲۸	 درس سوم: ضمه (ُ)
۳۴	 درس چهارم: سُکون (ّ)
۴۰	 درس پنجم: ارزشیابی (۱)
۴۲	 درس ششم: صدای کشیده «ا»، «آ»، «اَ»
۴۹	 درس هفتم: صدای کشیده «پ - ی»
۵۴	 درس هشتم: صدای کشیده «و»
۵۹	 درس نهم: تشدید (ّ)
۶۵	 درس دهم: ارزشیابی (۲)
۶۶	 درس یازدهم: حروف ناخوانا (و - ا)
۷۶	 درس دوازدهم: حروف ناخوانا (ل - ی)
۷۷	 درس سیزدهم: علامت مد (ّ)
۸۲	 درس چهاردهم: تنوین نصب (ّ)، جر (ی)، رفع (ُ)
۹۰	 درس پانزدهم: ارزشیابی (۳)
۹۱	 درس شانزدهم: اشباع حرف «ه»
۹۸	 درس هفدهم: حروف مقطعه
۱۰۴	 درس هجدهم: مواردی که «اَ»، «اُ»، «اِ» خوانده می‌شود و نحوه نگارش «آ» در قرآن کریم
۱۰۷	 درس نوزدهم: آموزش نحوه وقف بر آخر کلمات
۱۱۸	 درس بیستم: آموزش رفع النقاء ساکنین
۱۲۶	 جدول نشانی آیات و عبارات کتاب روخوانی و روان‌خوانی نور
۱۲۷	 در خاتمه
۱۲۸	 منابع

مقدمه

احیای ارزش‌های والای قرآن کریم، این نسخه شفا بخش دردهای مادی و معنوی و فردی و اجتماعی بشر، با آشنایی و انس با کلام الهی شکل می‌گیرد و آشنایی با این کتاب رحمت و هدایت، اولین درس کلاس مکتب قرآن است. مقدمه ورود به این کلاس، فراگیری این کتاب حیات بخش و حرکت آفرین است.

خوشبختانه شیت الهی بر این قرار گرفته تا این مهم به دست شما معلمین آگاه و دلسوز انجام گیرد و از این مکتب اجزاء جهان، حتی ماهیان درون دریا، با ترنم استغفار، درهای سعادت و خوشبختی را به روی شما بکشایند. رسول اکرم (ﷺ) می‌فرماید:

مُعَلِّمُ الْقُرْآنِ يَسْتَغْفِرُ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ حَتَّى الْخُوثُ فِي الْبَحْرِ

برای معلم قرآن تمام ذرات جهان حتی ماهیان دریا طلب آمرزش می‌کنند.

بدیهی است کوشش و تلاش شما معلمین عزیز قرآن آن‌هنگام به بار خواهد نشست که علاوه بر اعتقاد و باور به آنچه به قرآن‌آموزان می‌آموزید روش و شیوه صحیح و مناسبی را نیز در آموزش خود به کار گیرید. به همین منظور کتابی که پیش روی دارید، (روش تدریس روخوانی قرآن کریم) برای آموزش هرچه بهتر و اصولی‌تر کتاب‌های آموزش قرآن تهیه و تدوین گردیده تا ان شاء الله معلمین عزیز قرآن در جهت تحقق اهداف فوق گام‌های مفید و مؤثری بردارند.

إِذَا قَالَ الْمُعَلِّمُ لِلصَّبِيِّ: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، فَقَالَ الصَّبِيُّ: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ كَتَبَ اللَّهُ بَرَاءَةً لِلصَّبِيِّ وَبَرَاءَةً لِابْنِ أَبِيهِ وَبَرَاءَةً لِلْمُعَلِّمِ

هنگامی که معلم به دانش آموز بگوید: «بسم الله الرحمن الرحيم» و دانش آموز بگوید: «بسم الله الرحمن الرحيم» خداوند، امان‌نامه‌ای به دانش آموزان و امان‌نامه‌ای به پدر و مادر او و امان‌نامه‌ای نیز به معلمش می‌دهد.

«رسول اکرم (ﷺ)» (مجمع البیان، جلد یک، صفحه ۱۸)



اصول حاکم بر کتاب آموزش روخوانی و روان‌خوانی قرآن کریم (نور)

- ۱- سیر منطقی محتوا، رعایت هماهنگی و انسجام هر درس با درس قبل و بعد.
- ۲- رعایت اصل توالی (از ساده به مشکل) در درس‌ها و تمرین‌ها.
- ۳- بهره‌گیری از معلومات به‌منظور کشف مجهولات، به‌ویژه استفاده از آموخته‌های زبان فارسی و مشترکات دو زبان فارسی و عربی.
- ۴- تکیه بر مهارت‌های عملی با استفاده از تمرین‌های متنوع و گوناگون و اختصار در قاعده‌گویی.
- ۵- پیوستگی و هماهنگی تمرین‌های هر درس با درس مربوطه و پرهیز از پرسش و تمرین‌هایی که آموزش مربوط به آن ارائه نشده است.
- ۶- ارائه تکالیف خانه در قالب‌های جذاب و متنوع از قبیل حل جدول و مسابقه قرآنی و ...
- ۷- عدم وابستگی محتوای کتاب به وسایل کمک آموزشی به‌منظور تشکیل کلاس و تدریس کتاب در هر جا و هر زمان و تدوین محتوای کتاب به‌نحوی که بتوان از هر وسیله کمک آموزشی بهره گرفت.
- ۸- ارزشیابی به‌منظور آشنایی با:
 - ۸-۱- میزان آمادگی قرآن‌آموز و تصمیم‌گیری آگاهانه برای ادامه آموزش قرآن توسط معلم.
 - ۸-۲- مشخص شدن اهداف آموزش برای قرآن‌آموز.
 - ۸-۳- اصلاح روش‌های تدریس معلم.
 - ۸-۴- تعیین نقاط ضعف و قوت قرآن‌آموز و جبران نقاط ضعف توسط قرآن‌آموز و معلم.

❖ تذکرات مهم

معلم گرامی:

از آنجا که موارد زیر در بهبود آموزش و تحقق اهداف آن مفید و مؤثر است از شما معلم محترم انتظار می‌رود نسبت به آنها توجه لازم را مبذول نمایید.

۱- از نرم‌افزارهای آموزشی تهیه شده از کتاب روخوانی و روان‌خوانی قرآن کریم (نور) و وسایل کمک آموزشی مؤثر حتماً استفاده کنید.

۲- از صوت زیبا و آهنگین برای ایجاد تنوع و رفع خستگی و آموزش بهتر بهره بگیرید.

۳- در ارزشیابی هر درس اهداف تعیین شده را مدنظر داشته باشید و از تعمیم و توسعه اهداف و زیاده‌خواهی از قرآن‌آموزان پرهیز کنید. برای مثال با توجه به هدف آموزش روخوانی و روان‌خوانی قرآن نباید از قرآن‌آموز انتظار داشت که قرآن را صحیح‌خوانی کند.

۴- به تمرین (تکالیف خانه) در درس اکتفا نموده و از درخواست تکالیف اضافه به‌جز موارد ضروری پرهیز شود.

۵- وسایل آموزشی هر درس را قبل از ورود به کلاس درس تهیه و آماده کنید.

۶- به استعدادها و فردی قرآن‌آموزان توجه نموده و حتی‌المقدور برای آنها برنامه درسی ویژه داشته باشید.

۷- به تشویق و ترغیب به‌عنوان یک اصل مهم، نیروی حسن، نشاط‌آفرین، شخصیت‌دهنده و زمینه‌ساز نبوغ و خلاقیت‌ها در طول درس و پس از انجام تمرین خانه توجه کنید.

۸- به‌منظور فراهم آوردن زمینه تحقیق و کسب اطلاعات بیشتر برای شما معلمین محترم، سوره و آیه تمامی آیات و عبارات قرآنی کلیه درس‌ها در پایان کتاب ارائه گردیده است.

۹- طرح درس را قبل از ورود به کلاس و به‌منظور تحقق اهداف آموزشی حتماً مطالعه نمایید و هنگام تدریس در دسترس داشته باشید.



۱۰- کتاب راهنمای معلم را به‌خوبی مطالعه و مورد استفاده قرار دهید، در همین ارتباط متذکر می‌شود:

۱-۱۰- دانستنی‌های معلم منحصرأً جهت ارتقاء سطح آگاهی معلمین محترم آمده بنابراین از آموزش مطالب آن به قرآن‌آموزان (به‌استثنای قرآن‌آموزان مستعد) پرهیزید.
۲-۱۰- به کتاب «راهنمای معلم» بسنده نکنید. بلکه با بهره‌گیری از استعدادها و توانایی‌های خود در تدریس درس‌ها خلاقیت و نوآوری داشته باشید و آنها را به معلمین دیگر نیز ارائه کنید.

۱۱- از روش‌های تدریس (تدریس و خط‌مشی تدریس) مناسب جهت تحقق اهداف آموزشی درس استفاده نمایید. به‌همین منظور می‌توانید از روش‌های تدریس زیر بهره‌گیرید:

۱-۱۱- سخنرانی (توضیحی): در این روش، تدریس به‌طور شفاهی از طرف معلم انجام می‌گیرد و قرآن‌آموزان با شنیدن و یادداشت کردن، مطالب را فرا می‌گیرند.

۲-۱۱- پرسش و پاسخ (سقراطی): این روش، با پرسش معلم آغاز و با تشویق و در صورت لزوم به کمک معلم، قرآن‌آموز مجهول را یافته و پاسخ مناسب ارائه می‌کند.

۳-۱۱- آزمایشی (اکتشافی): در این روش، قرآن‌آموزان با راهنمایی و هدایت معلم پاسخ مسئله و مجهول را از طریق آزمایش و تحقیق کشف می‌کنند.

۴-۱۱- مباحثه: این روش پس از طرح موضوع، بین معلم و یکی از قرآن‌آموزان و یا بین دو قرآن‌آموز و با نظارت معلم، تا حصول نتیجه به بحث و گفتگو گذارده می‌شود.

۵-۱۱- بحث گروهی: در این روش، موضوع از طرف معلم مطرح می‌شود و قرآن‌آموزان در چند گروه به تبادل نظر پرداخته، نتایج به‌وسیله نماینده گروه‌ها اعلام می‌گردد و معلم قضاوت و نتیجه‌گیری نهایی می‌کند.

۶-۱۱- نمایشی، توضیحی: در این روش، معلم مهارتی را برای قرآن‌آموزان به‌نمایش می‌گذارد و توضیحات لازم را نیز ارائه می‌نماید.

۷-۱۱- ایفای نقش: در این روش، موضوع مناسبی با هدایت معلم، توسط یک یا چند

قرآن‌آموز مانند تئاتر به‌نمایش گذارده می‌شود.

۸-۱۱- گردش علمی: در این روش، قرآن‌آموزان موضوعی را در خارج از کلاس و در

جای مناسب مطالعه یا تحقیق می‌کنند. چنانچه این روش به‌چند قرآن‌آموز واگذار

شده باشد آنها نتیجه را به‌بقیه ارائه می‌دهند.

۹-۱۱- واحد کار: در این روش کلاس به‌شکل کارگاه در می‌آید، نتیجه کار افراد و

گروه‌ها مکمل یکدیگر بوده و هدف کلی معینی را دنبال می‌کنند.

۱۰-۱۱- حل مسئله (حل مشکل): در این روش، قرآن‌آموز با بهره‌گیری از تجربه و

مهارت‌های قبلی خود و به راهنمایی معلم یک مشکل درس یا زندگی را تحلیل

نموده، ابتدا راه‌حل‌های احتمالی و موقت سپس راه‌حل‌های نهایی را پیدا می‌کند.

فَافْقُرُوا مَا لَكُمْ مِنَ الْقُرْآنِ

کلام نفز و روح‌افزای قرآن	بخوان آیات بس زیبای قرآن
سپس اندیشه در معنای قرآن	سحرگهان تلاوت کن به اخلاص
همین بس شاهد گویای قرآن	بخوان این معجزه، و آنکه بیندیش
بجبری از مکتب والای قرآن	شِفاي آنچه درد است و مصائب
اطاعت گر کسی احکام قرآن	هدایت آفرین است و سعادت
زیان آرد شکستی های قرآن	همی بر اهل عصیان و منافق
نمودار است در هر جای قرآن	بلی، آثار ذات کبریایی
که بی‌پایان بود دریای قرآن	نگنجد فهم اسرارش به افکار
ولی کوشش نما اجرای قرآن	بخوان تا می‌توانی علم تفسیر
شود جوینده و دانای قرآن	خدا یا رحمتی فرما به «ذوقی»



طرح درس روزانه (یک جلسه آموزشی)

معلم به منظور انجام آموزشی کامل، منسجم و هماهنگ قبل از ورود به کلاس و آغاز تدریس می باید نقشه (طرح) درس را از بدو ورود به کلاس تا توضیح برای تکلیف بر اساس موارد زیر سازماندهی کند تا تمامی اهداف آموزشی به لحاظ کمی و کیفی محقق گردد.

۱- موضوع درس

۲- مدت تدریس

۳- هدف کلی

۴-۱- شناختی

۴-۲- رفتاری

۴-۳- عاطفی

۴- اهداف جزئی

۵-۱- مرحله مقدماتی

۵-۲- ارزشیابی تشخیصی

۵-۳- تدریس درس

۵-۴- ارزشیابی مرحله ای (تکوینی)

۵-۵- خلاصه کردن درس و نتیجه گیری

۵-۶- ارزشیابی پایانی

۵-۷- تمرین و تکلیف

۵- مراحل تدریس

شرح موارد طرح درس

طرح درس: مجموعه برنامه ها و فعالیت هایی است که معلم برای دستیابی به یک یا چند هدف آموزش برای یک درس یا یک جلسه درس قبلاً سازمان می دهد.

۱- موضوع درس: محور تدریس که در طول آموزش درباره آن گفتگو می شود.



- ۲- مدت تدریس: زمانی است که برای تدریس موضوع درس مورد نیاز می‌باشد.
- ۳- هدف کلی: هدف پایانی و نهایی یک جلسه تدریس است.
- ۴- اهداف جزئی: اهدافی است که از تقسیم و تجزیه هدف کلی بوجود می‌آیند و عبارتند از:
 - ۴-۱- شناختی: مهارت‌ها و توانایی‌های ذهنی است که به‌منظور دستیابی به‌اهداف رفتاری و با توجه به‌محتوای هر درس از آغاز تا پایان تکلیف‌خانه (تمرین) تنظیم و پیگیری می‌شود.
 - ۴-۲- رفتاری: همان مهارت‌ها و توانایی‌های ذهنی (شناختی) است که عملیاتی می‌شود.
 - ۴-۳- عاطفی: مهارت‌ها و توانایی‌های نگرشی، علائقی، عواطفی و ارزشی است که از ابتدای ورود به‌کلاس و در عرض کلیه فعالیت‌ها تحقق می‌یابد.
- ۵- مراحل تدریس: فعالیت‌های گوناگونی است که جهت تحقق اهداف درس در طول تدریس انجام می‌شود.
 - ۵-۱- مرحله مقدماتی: یاد خدا، سلام و احوال‌پرسی، خوش‌رویی، ارائه مطالبی حول مسائل ارزشی و باورها، ارتباط عاطفی، ایجاد انگیزه، حضور و غیاب و ...
 - ۵-۲- ارزشیابی تشخیصی: آزمون مناسبی است نسبت به‌توانایی‌های قرآن‌آموزان به‌ویژه مطالبی که برای درس جدید «پیش‌یار» محسوب می‌شود تا بدین‌وسیله سطح آموزش تعیین گردد.
 - ۵-۳- تدریس درس: با استفاده از روش‌هایی که قبلاً بیان شد انجام می‌گردد.
 - ۵-۴- ارزشیابی تکوینی (مرحله‌ای): کلیه آزمون‌های در طول تدریس است.
 - ۵-۵- خلاصه کردن درس و نتیجه‌گیری.
 - ۵-۶- ارزشیابی پایانی: به‌منظور دریافت میزان تحقق هدف‌های آموزشی انجام می‌گیرد.
 - ۵-۷- تمرین و تکلیف: تعیین تکالیف گروهی یا فردی قرآن‌آموزان و ارائه توضیحات لازم.